

כרמו ולשחר [בבוקר] עמד ובצרו⁽⁸⁾, אף על גב דהפקר פטור ממתנות עניים, הכא חייב

בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה, דבכולהו כתיב "תעזוב" יתירא, ופטור מן

ובחזו"א [י"ד קצ"ג א' ס"ק י"ב] שדימה דין מעלה בדמים בתרו"מ למתנות, וצ"ע.

ובטעם החילוק בין דין זה שצריך להעלות דמים לכהן, לבין דין הגזול או מזיק מתנות שהוא פטור, כתבו הר"י קורקוס ולב אריה שדוקא אם כוון לגזול ולהפקיע המצוה נפטר מתשלומין. אך כשנוטלן בהלוואה חייב לשלם דמיהן, וכשיטת הר"ן בריש הפרק.

ובשו"ת הרדב"ז [שם] ובמחנה אפרים [שם] דנו בטעם המנהג לתת לכהן פרוטה בעד המתנות, וראה חזו"א מעשרות [ח' ד"ה] שחילק בין אופן שהזויל לו והכהן חפץ במעות, שמותר אף כשהמתנות כבר בידו, לבין אופן שהלווה על המעות שמותר להזויל אפילו הרבה פחות מן השער, אבל כשנתן לו המתנות אסור להערים ולקנותן בפרוטה.

ובפרי חדש [ס"ק י"ז] ובפלתו [ס"ק י"] כתבו שאת דמי המתנות יכול לחלק לארבע כהנים כי מה לי הן ומה לי דמיהן, ומשמע שאינו יכול לחלק להרבה כהנים כי צריך נתינה מעליא [ראה דרך אמונה קל"ח] והיינו רק אם נפרש שגם בדמים יש מצוות נתינה, כי מצד תשלום גזל ממון השבט, נותן כפי שירצה.

8. בהגהות יד אפרים [לשו"ע ס"א ח'] הוכיח מסוגיין דלא כהפרי חדש שכתב שאפשר לתת מתנות כהונה לחרש שוטה וקטן, כיון שיש לקטן זכיה מן התורה בדעת אחרת מקנה. ותמוה שהרי כאן השוו בין מתנות לתרומה דכתיב בהו "נתינה", והרי הוא זוכה מההפקר שאינו זוכה מחמת נתינתו.

ובמיוחד יקשה לפי דעת המרדכי בגיטין שאם טו"ה אינה ממון, אינו נחשב כדעת אחרת מקנה, ודינה כמציאה [והביאו פר"ח כאן] ואם

ראשון, אך הרמב"ם [פ"ט הט"ז] כתב שנותן הדמים לכל כהן שירצה, ונחלקו אם כשאינו יכול לתת המתנות עצמם לכהן פקעה מצוות נתינה, וכל נתינת הדמים היא משום שממון השבט בידו, ולכן כתב רש"י שנותנם לראשון כי אין טובת הנאה כשאינן מצוה לתת. אך הרמב"ם נקט שגם בדמיהן מקיים מצווה, ולכן יש לו טו"ה לתת לאיזה כהן שירצה.

ולכאורה תמוה הרי במתנות נאמר "נתינה" ואיך מקיים מצוות נתינת המתנות לכהן בנתינת הדמים, והרי אמרו [בגיטין ל:] שאינו מקיים מצוות נתינה לכהן כשהסכים שיקח מעשרותיו תחת הלוואתו, אלא אם כן זיכה לו על ידי אחר או במכירי כהונה שדינם כזכו. וכדלעיל. ואי אפשר לבאר שמעלה בדמים דוקא למכירי כהונה, שהרי הרמב"ם כתב שנותן לכל כהן שירצה וראה בביאור ההלכה שם.

ובמחנה אפרים [זכיה ומתנה סימן ט'] כתב שבמתנות יוצא ידי חובת נתינה, בנתינת הדמים, בנתינת הדמים, מהטעם שכתב הר"ן לעיל [קלא]. כשמשתרשי ליה, שמשלם דמיהן ומקיים חובתו כי מה לי הן ומה לי דמיהן. וכן משמע בתשובת ר"י קורקוס [שהובאה בפירושו על אתר] כי במקום שאין כהן אמרינן מה לי הן ומה לי דמיהן, ורק כשיש כהן הן ולא דמיהן.

וראה בחזו"א [י"ד ז' ז'] שנקט כי מדובר באופן שכל הכהנים מסכימים, דהיינו כשאינן לו מכירי כהונה, וגם אינו יודע לאיזה כהן יתן ולכן אינו יכול לזכותם ע"י אחר, ובאופן זה יש הסכמת הכהנים שיטלם כהלוואה לעצמו, ויחזיר הדמים לכל כהן שירצה, וראה בבה"ל שם שדן אם מתקיימת בכך מצוות נתינה או רק תקנה דרבנן היא מפני השבת אבידה לכהנים, וכבר קדם ודן בזה הרדב"ז [שו"ת ח"א ש"מ], עי"ש.